

Utlåtande till Riksdagens kulturutskott, 11.11.2024

Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf

RP 159/2024 vp Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av gymnasielagen och vissa lagar som har samband med den

1. Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf tackar för möjligheten att ge sitt utlåtande och förhåller sig positivt till de planerade förändringarna som helhet.

2. Oppimisen tukea ja erityisopetusta koskevat säädösehdotukset

I och med att utbildningsanordnaren enligt 28 b § efter att ha hört den studerande och hens förmyndare fattar beslutet om specialundervisning, blir processen lång och byråkratisk, och tröskeln för specialundervisning höjs ytterligare. Skall specialundervisning verkligen vara så oåtkomligt som det görs? Medan intentionerna klart och tydligt är att rikta specialundervisningen exklusivt till de som verkligen behöver den, är tillvägagångssättet för byråkratiskt och syftet uppfylls inte i och med att kriterierna för vem som är i behov av specialundervisning målas upp för svartvitt.

3. Lukiokoulutuksen rahoitusperusteita koskevat säädösehdotukset

Förändringarna i gymnasiernas finansiering är välkomna. De stöder mindre gymnasier på glesbefolkade områden och främjar därmed utbildningens tillgänglighet i hela landet. Detta är mycket viktigt för lika möjligheter till utbildning oavsett boningsort och stärker förutsättningarna för de studerande som bor på landsbygden.

Ett problem är de små gymnasier som inte definieras som avlägsna. Det finns en risk att det bristande stödet till dessa försämrar utbildningens kvalitet, och studeranden därav söker sig till större gymnasier vilket i sin tur kan leda till ytterligare försvagande av dessa små gymnasier. Finansieringsmodellen kunde inkludera flera parametrar som även tar hänsyn till lokala förhållanden och behov, och inte enbart fokusera på vad som definieras som avlägset.

4. Englanninkielistä lukiokoulutusta, opiskelijavalintaa ja ylioppilastutkintoa koskevat säädösehdotukset

Den engelskspråkiga gymnasieutbildningen är nödvändig främst i de större, multikulturella städerna. Införandet av denna stärker både utbildningens tillgänglighet och gör Finland mer inkluderande och attraktivt för arbetskraftsinvandring. De föreslagna antagningskriterierna på bristande kunskaper i det svenska eller finska språket till den grad att studier på någondera språken inte är möjligt, är tillräckligt strama vilket är viktigt för att inte äventyra nationalspråkens ställning. Dessutom ska studerande vid den engelskspråkiga gymnasieutbildningen läsa svenska eller finska som andra språk, vilket både stärker nationalspråkens ställning och ger studerandena språkliga färdigheter som behövs inom arbetslivet i Finland.

Det är viktigt att den engelskspråkiga gymnasieutbildningen får egen finansiering separat från den svensk- och finskspråkiga gymnasieutbildningen för att säkerställa att de inte lider av de nya kostnaderna. Antagningsprocessen bör vara rättvis genom tydliga och enhetliga kriterier för att bedöma studerandenas språkkunskaper. Läromaterial och studentexamensprov bör finnas på engelska. Tillräckliga resurser för engelskspråkig stöd- och specialundervisning ska garanteras.

5. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskoetta koskevat säädösehdotukset

Att inkludera konst- och färdighetsämnen i studentexamen på planerat vis är inte att föredra, eftersom studerande i det fallet kan ersätta ett studentprov i matematik, språk eller realämnen med dessa. Att minska på baskunskaperna inom sådana grundläggande ämnen kan ha långtgående konsekvenser. Ett bättre alternativ är utbildningsstyrelsens föreslagna utvecklingsplan för gymnasiediplom 2023-2026, där gymnasiediplomet inom musik, bildkonst och idrott inte har någon direkt koppling till studentexamen. Istället bifogas ett intyg över utförda prestationer med studentbetyget. Gymnasiediplomen ska standardiseras och gå att avlägga hos en annan utbildningsanordnare utifall att den egna inte erbjuder möjligheten.

Bedömningen görs i två steg: av gymnasiet och av ett oberoende bedömningsorgan. Hur rättvisa och konsekvens i bedömningen säkerställs är oklart men desto viktigare, eftersom ämnen som musik och bildkonst är abstrakta och det finns inte ett absolut rätt eller fel. Diplomen ska enligt relevans ge poäng vid antagningsförfarandet till tredje stadiet, men får inte konkurrera ut yrkesexamen i konst- och färdighetsämnen.

Ett betydande problem är lokala och regionala skillnader. Det finns en risk att mindre gymnasieskolor inte har resurserna eller förutsättningarna för att erbjuda lika omfattande program i färdighetsämnen som de större skolorna, vilket kan missgynna studerandes kunskaper och därmed prestationer i relation till resten av landet.

Lausunto Eduskunnan sivistysvaliokunnalle, 11.11.2024

Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf

HE 159/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lukiolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

1. Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa ja suhtautuu myönteisesti suunniteltuihin muutoksiin kokonaisuudessaan.

2. Oppimisen tukea ja erityisopetusta koskevat säädösehdotukset

Koska koulutuksen järjestäjä tekee 28 b § mukaan päätöksen erityisopetuksesta kuultuaan opiskelijaa ja hänen huoltajaansa, prosessi on pitkä ja byrokraattinen, mikä nostaa erityisopetuksen saamisen kynnystä entisestään. Pitäisikö erityisopetuksen todella olla näin vaikeasti saavutettavaa? Vaikka tarkoituksena on selkeästi kohdistaa erityisopetus niille, jotka sitä todella tarvitsevat, käytännön toteutus on liian byrokraattinen, eikä tavoitetta saavuteta, koska erityisopetuksen tarvetta määrittävät kriteerit ovat liian mustavalkoiset.

3. Lukiokoulutuksen rahoitusperusteita koskevat säädösehdotukset

Muutokset lukioiden rahoituksessa ovat tervetulleita. Ne tukevat pieniä lukioita harvaan asutuilla alueilla ja edistävät näin koulutuksen saavutettavuutta koko maassa. Tämä on erittäin tärkeää koulutuksen tasa-arvoisten mahdollisuuksien takaamiseksi asuinpaikasta riippumatta ja vahvistaa maaseudulla asuvien opiskelijoiden edellytyksiä.

Yksi ongelma koskee pieniä lukioita, joita ei määritellä syrjäisiksi. On riski, että näiden riittämätön tuki heikentää koulutuksen laatua, ja opiskelijat hakeutuvat suurempiin lukioihin, mikä puolestaan voi johtaa näiden pienten lukioiden edelleen heikentymiseen. Rahoitusmalli voisi sisältää useampia parametreja, jotka huomioivat paikalliset olosuhteet ja tarpeet, eikä keskity pelkästään siihen, mitä määritellään syrjäiseksi.

4. Englanninkielistä lukiokoulutusta, opiskelijavalintaa ja ylioppilastutkintoa koskevat säädösehdotukset

Englanninkielinen lukiokoulutus on tarpeellinen erityisesti suurissa, monikulttuurisissa kaupungeissa. Sen käyttöönotto vahvistaa sekä koulutuksen saavutettavuutta että tekee Suomesta houkuttelevamman ja osallistavamman

työperäisen maahanmuuton näkökulmasta. Ehdotetut valintakriteerit, jotka koskevat puutteellisia suomen tai ruotsin kielen taitoja siinä määrin, ettei opiskelu näillä kielillä ole mahdollista, ovat riittävän tiukat, mikä on tärkeää kansalliskielten aseman vaarantumisen ehkäisemiseksi. Lisäksi englanninkielisessä lukiokoulutuksessa opiskelijoiden on opiskeltava suomea tai ruotsia toisena kielenä, mikä vahvistaa kansalliskielten asemaa ja antaa opiskelijoille työelämässä tarvittavia kielitaitoja.

On tärkeää, että englanninkielinen lukiokoulutus saa oman erillisen rahoituksensa suomen- ja ruotsinkielisestä lukiokoulutuksesta, jotta uudet kustannukset eivät heikennä näiden rahoitusta. Valintaprosessin tulee olla oikeudenmukainen, ja opiskelijoiden kielitaitoa on arvioitava selkein ja yhtenäisin kriteerein. Oppimateriaalien ja ylioppilastutkintojen tulee olla saatavilla englanniksi. Riittävät resurssit englanninkieliseen tuki- ja erityisopetukseen on taattava.

5. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskoetta koskevat säädösehdotukset

Taito- ja taideaineiden sisällyttäminen ylioppilastutkintoon suunnitellulla tavalla ei ole suositeltavaa, koska opiskelijat voisivat tällöin korvata matematiikan, kielten tai reaaliaineiden kokeen näillä. Perustavanlaatuisten aineiden perusosaamisen vähentäminen voi johtaa kauaskantoisiin seurauksiin.

Parempi vaihtoehto on Opetushallituksen ehdottama lukiodiplomien kehittämissuunnitelma vuosille 2023–2026, jossa musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomi ei liity suoraan ylioppilastutkintoon. Sen sijaan lukiodiplomista annetaan todistus, joka liitetään ylioppilastodistuksen yhteyteen. Lukiodiplomit tulee standardoida ja niiden suorittaminen on mahdollistettava myös toisen koulutuksen järjestäjän kautta, mikäli oma oppilaitos ei tarjoa tätä mahdollisuutta.

Arviointi tehdään kaksivaiheisesti: lukion ja riippumattoman arviointielimen toimesta. Oikeudenmukaisuuden ja arvioinnin johdonmukaisuuden varmistaminen on epäselvää mutta sitäkin tärkeämpää, koska esimerkiksi musiikki ja kuvataide ovat abstrakteja aineita eikä niissä ole yhtä oikeaa tai väärää vastausta.

Diplomeille tulee antaa merkityksellisiä pisteitä kolmannen asteen valinnoissa, mutta niiden ei tule syrjäyttää taide- ja taitoaineiden ammatillista tutkintoa.

Merkittävä ongelma ovat paikalliset ja alueelliset erot. On riski, että pienemmillä lukioilla ei ole resursseja tai edellytyksiä tarjota yhtä kattavia taitoaineohjelmia kuin suuremmat lukiot, mikä voi heikentää opiskelijoiden osaamista ja suorituksia suhteessa muuhun maahan.